

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8
The 8th STOU National Research Conference

การปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดบึงกาฬ
Operation of Extension in Land Development Technology by Sub-district
Soil improvement Volunteer in Buengkan Province

ปิยวรรณ เข็มขันธุ์ (Piyawan Khoemkhan)¹ เบนจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)²

สินีนุช คุรุเมือง แสนเสริม (Sineenuch Krutmuang Sanserm)³

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดบึงกาฬ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ 2) การปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน 3) ความต้องการได้รับการส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านที่เข้ารับการอบรมกับสถานีพัฒนาที่ดินบึงกาฬ ประจำปีงบประมาณ 2561 จำนวน 673 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) มีค่าความคลาดเคลื่อน 0.06 ได้จำนวน 197 ราย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านโดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 56.41 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.10 คน มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง เฉลี่ย 23.50 ไร่ มีแรงงานภาคการเกษตรในครอบครัวเฉลี่ย 2.77 คน ส่วนใหญ่สมัครเข้ามาเป็นหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านเอง มีระยะเวลาการเข้าร่วมเป็นหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านเฉลี่ย 10.01 ปี และสาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้เข้ามาเป็นหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านโดยต้องการแก้ไขปัญหาเรื่องดินในพื้นที่ของตนเอง 2) มีการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินมากที่สุด ร้อยละ 100.00 คือด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ การฟื้นฟูปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และสามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างยั่งยืน รองลงมา ร้อยละ 99.49 คือด้านการพัฒนาองค์กรเพื่อเป็นองค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน และมีการปฏิบัติงานน้อยที่สุดร้อยละ 29.44 คือด้านการรายงานทางโทรศัพท์ให้เจ้าหน้าที่ได้ทราบ 3) มีความต้องการในการส่งเสริมงานด้านการพัฒนาที่ดินระดับมาก คือ เอกสารหรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ รองลงมาการศึกษางานนอกสถานที่ และที่ต้องการน้อยที่สุด คือ การติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ 4) หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 78.17 มีปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินอยู่ในระดับน้อย ในด้านปัจจัยการผลิตมีไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร และมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มปัจจัยผลิตทางการเกษตร ได้แก่ แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน และกากน้ำตาล

คำสำคัญ การส่งเสริม หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน เทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน

¹ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช piyawan_192527@hotmail.co.th

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช agashben@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sineenuch.san@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of the research topic of Operation of Extension in Land Development Technology by Village Soil Improvement Volunteer in Buengkan Province were to study 1) basic social and economic conditions of the village soil improvement volunteer 2) the operation of extension in land development technology of the village soil improvement volunteer 3) the extension needs of land development technology of the village soil improvement volunteer 4) problems and recommendations regarding the operation according to the responsibilities as the village soil improvement volunteer. Population in this research was 673 village soil improvement volunteers who had received the training from Buengkan land development station in 2018. The sample sized was determined using Taro Yamane formula (1973). Data was collected using interview form and was analyzed using statistics such as percentage, average, and standard deviation. The results of the research showed that 1) the village soil improvement volunteers were mostly male with the average of 56.41 years old and graduated from secondary school level or higher. The average household member was 5.10 people and owned average farmland of 23.50 Rai. The average agricultural labor within the household was 2.77 people and mostly applied to become the village soil improvement volunteers themselves. The time span of participating to become the village soil improvement volunteers was approximately 10.01 years and the most important reason to want to become one of the volunteers was to solve their own soil problem 2) 40.10% of the village soil improvement volunteers operated in the extension of land development technology at the highest level, considered from the operational level of the village soil improvement volunteers in various aspects. Second to that was 31.47% that operated in the extension of land development technology at a high level and 8.63%, the lowest, had operated in the extension of land development technology at a very low level 3) the village soil improvement volunteers wanted to get the extension in the land development about the documents or publications, then field trips at a high level and lowest level was to have informal contact. 4) 78.17% of village soil improvement volunteers had problems in operating the technology extension of land development at a low level. In regards to production factors, they were not enough comparing to the needs of farmers and there was a suggestion to increase more agricultural production factors such as water resources in the rice field outside of the irrigation zone and molasses.

Keywords: Extension, Village Soil Improvement Volunteer, Land development technology

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8 The 8th STOU National Research Conference

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกสินค้าทางเกษตรรายใหญ่ของโลก (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556) การทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยวมักประสบปัญหาผลผลิตพืชต่ำ ทำให้การใช้ปุ๋ยหรือสารเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตนั้นสูงขึ้น ซึ่งส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น รายได้ของเกษตรกรต่ำลงและดินเสื่อมคุณภาพ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2558) ดินทำการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเนื้อดินส่วนใหญ่พบเป็นดินทราย (พัชร แสนจันทร์ และคณะ, 2559) มีลักษณะของดินเสื่อม ความอุดมสมบูรณ์ของดินและปริมาณธาตุอาหารพืชในดินต่ำ (Puttaso et al., 2013) เนื่องจากใช้ทำการเกษตรและการจัดการดินที่ไม่เหมาะสมเป็นเวลานาน (วุฒิ ศรีวิชัย และคณะ, 2561)

กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานของภาครัฐที่สำคัญเพราะมีหน้าที่ศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับดินที่มีปัญหา วางแผนการใช้ที่ดิน และตลอดจนส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปรับปรุงบำรุงดินสำหรับเกษตรกรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากรการเกษตร โดยกรมพัฒนาที่ดินจะให้บริการด้านการวิเคราะห์ ตรวจสอบและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน น้ำ พืชและปุ๋ย รวมถึงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินจากงานวิจัยสู่เกษตรกร (กรมพัฒนาที่ดิน, 2558) ส่วนสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2556) รายงานว่าจังหวัดบึงกาฬมีพื้นที่ส่วนใหญ่ทำการเกษตร เช่น ปลูกยางพารา นาข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และพืชผัก ตามลำดับ จึงมีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีกำจัดวัชพืชในปริมาณมากประกอบทั้งเกษตรกรยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทางการเกษตรอาจส่งผลกระทบต่อศักยภาพของดินและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้สถานพัฒนาที่ดินบึงกาฬ กรมพัฒนาที่ดิน จึงมีบทบาทช่วยแนะนำและถ่ายทอดองค์ความรู้การพัฒนาที่ดินให้กับเกษตรกร โดยผ่านเครือข่ายหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านที่ได้รับการอบรมและผ่านหลักสูตร “การพัฒนาหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน” โดยหมอดินอาสาจะได้รับการอบรมจากนักวิชาการเกษตร นักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางจากกรมพัฒนาที่ดิน การติดตามการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาที่ได้ผ่านการอบรมจากกรมพัฒนาที่ดินแล้วนั้นจึงมีความจำเป็น เนื่องจากหมอดินอาสาจะเป็นผู้นำองค์ความรู้ไปเผยแพร่ให้แก่เกษตรกรในกลุ่มเป้าหมาย หมอดินอาสาจึงเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน

อย่างไรก็ตามการติดตามความก้าวหน้าของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านที่ได้รับการอบรมหลักสูตร “การพัฒนาหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน” เกี่ยวกับการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน ตลอดจนสำรวจสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในด้านพัฒนาศักยภาพของหมอดินอาสา และกำหนดแนวทางในการส่งเสริมถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้แก่หมอดินอาสาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เป็นการศึกษาการส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ดังนี้

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดบึงกาฬ
2. การปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดบึงกาฬ
3. ความต้องการได้รับการส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดบึงกาฬ
4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดบึงกาฬ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8
The 8th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การปฏิบัติงานในการส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน
ในจังหวัดบึงกาฬ แสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

พื้นที่ศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาการปฏิบัติงาน สถานภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดบึงกาฬ ดำเนินการวิจัยในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2561 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านที่เข้ารับการอบรมกับสถานีพัฒนาที่ดินบึงกาฬ ประจำปีงบประมาณ 2561 จำนวนทั้งหมด 673 ราย ทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973) มีความคลาดเคลื่อน 0.06 โดยขนาดกลุ่มตัวอย่าง 197 ราย และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ทั้งแบบปลายเปิดและคำถามปลายเปิดเป็นเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนการนำเครื่องมือไปใช้ ได้ทดสอบความเที่ยงตรง (validity) เชิงโครงสร้าง (construct validity) และเชิงเนื้อหา (content validity) โดยทำการทดสอบกับหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านและได้ผ่านการอบรมหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ปี พ.ศ. 2560 ของอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 30 ราย (ประชากรมีลักษณะใกล้เคียงกันกับประชากรที่ศึกษา) เพื่อดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีแบบ Cronbach's Coefficient Alpha (Cronbach, 1951) หรือ สัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ปรากฏว่าตอนที่ 2 มีค่า α เท่ากับ 0.87 ซึ่งเป็นค่า reliability coefficient ที่มีความเหมาะสมจะเก็บข้อมูลต่อไป

ประเด็นคำถามจะแบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยพื้นฐานบุคคลทางด้านสังคม และเศรษฐกิจของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน 2) การปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน 3) ความต้องการได้รับการส่งเสริมของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของหมอดินอาสา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าต่ำสุด (minimum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการโดยให้ตอบคำถามมาตรวัด 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert, 1932) ผู้วิจัยใช้การคำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (weighted mean score) กำหนดเกณฑ์ 5 ระดับ คือ คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 มีระดับต้องการน้อยสุด คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 มีระดับต้องการน้อย คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 มีระดับความต้องการปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 มีระดับต้องการมาก และคะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 มีระดับต้องการมากที่สุด ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 56.41 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.10 คน และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักเป็นเกษตรกร

สภาพพื้นฐานทางสังคมของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านมากกว่าครึ่งไม่ได้ดำรงตำแหน่งอื่นๆ ในสังคม ส่วนใหญ่สมัครเข้ามาเป็นหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านเอง มีระยะเวลาการเข้าร่วมเป็นหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านเฉลี่ย 10.01 ปี และสาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้เข้ามาเป็นหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านโดยเกือบครึ่งหนึ่งต้องการแก้ไขปัญหาเรื่องดินในพื้นที่ของตนเอง

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง เฉลี่ย 23.50 ไร่ เจ้าของอื่นเฉลี่ย 2.02 ไร่ และ ที่ดินที่ไม่ได้เสียค่าเช่าเป็นที่ดินบุคคลอื่นให้ทำกินเฉลี่ย 1.89 ไร่ ส่วนใหญ่ทำการเกษตรแบบทำนา และมีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครอบครัวเฉลี่ย 2.77 คน

2. การปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน มีรายละเอียดดังตารางที่ 1 ดังนี้

2.1 การปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านประเด็นการเป็นผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนภารกิจของกรมพัฒนาที่ดินในพื้นที่ หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านทั้งหมด ปฏิบัติงานด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ การฟื้นฟูปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และสามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างยั่งยืน รองลงมาด้านพัฒนาองค์กรเพื่อให้เป็นองค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน ร้อยละ 99.49 และปฏิบัติงานน้อยที่สุดด้านส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้เกิดเป็นรูปธรรม สามารถนำไปถ่ายทอด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับเกษตรกร และด้านการให้บริการข้อมูลด้านต่างๆ อย่างถูกต้องและทันสมัยเพื่อให้เหมาะสมกับศักยภาพของดิน ร้อยละ 98.98

2.2 การปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านประเด็นเป็นผู้ประสานงานระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินและหมอดินอาสาในระดับที่เกี่ยวข้อง หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 98.48 ปฏิบัติงานด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ คือ การรับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ รองลงมาด้านการประสานงานกับหมอดินอาสา คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์กับหมอดินด้วยกันเอง ร้อยละ 77.66 และปฏิบัติงานน้อยที่สุดด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ คือ นัดหมายเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินมาให้ความรู้แก่เกษตรกรในหมู่บ้านของตนเอง ร้อยละ 69.04

2.3 การปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านประเด็นเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาที่ดินตามที่ได้รับมอบหมายจากสถานีพัฒนาที่ดิน หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 98.48 ปฏิบัติงานด้านกิจกรรมฝึกอบรม คือ เข้าร่วมฝึกอบรม หลักสูตร “การพัฒนาหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน” และเข้าร่วมฝึกอบรมตามหลักสูตรต่างๆ ที่สถานีพัฒนาที่ดินจัดขึ้น รองลงมาด้านกิจกรรมรณรงค์ คือ ร่วมกิจกรรมรณรงค์ที่ทางสถานีพัฒนาที่ดินจัดขึ้น ร้อยละ 92.89 และปฏิบัติงานน้อยที่สุดด้านกิจกรรมสาธิตและจัดทำศูนย์เรียนรู้ คือ จัดทำศูนย์เรียนรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน ร้อยละ 37.56

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

2.4 การปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านประเด็นเป็นผู้รับหรือแจ้งข่าวสารข้อมูลด้านการพัฒนาที่ดินให้แก่เกษตรกรในเขตรับผิดชอบตลอดจนรับฟังปัญหา ความต้องการของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับกรมพัฒนาที่ดิน หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 73.60 ปฏิบัติงานด้านการชี้แจง คือชี้แจงวิธีการเก็บตัวอย่างดินที่ถูกต้อง ชี้แจงวิธีการใช้ผลิตภัณฑ์ พด. และชี้แจงการใช้พืชปุ๋ยสด รองลงมาชี้แจงข้อมูลโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ร้อยละ 73.10 และปฏิบัติงานน้อยที่สุดด้านการประชาสัมพันธ์ คือ ประชาสัมพันธ์โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ร้อยละ 48.73

2.5 การปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านประเด็นเป็นผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนภารกิจของกรมพัฒนาที่ดินในด้านการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ และเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกรในเขตรับผิดชอบ หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 82.74 ปฏิบัติงานด้านสาธิตการใช้สารอินทรีย์ เช่น น้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยหมัก รองลงมา ร้อยละ 82.23 สาธิตการทำปุ๋ยหมักให้แก่เกษตรกรภายในกลุ่ม ด้านการให้คำปรึกษา คือ ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการผลิตน้ำหมักสูตรต่างๆ และด้านการให้คำแนะนำ คือ ให้คำแนะนำการใช้สารอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร และร้อยละ 74.11 ปฏิบัติงานน้อยที่สุดคือ การแนะนำวิธีการบริหารจัดการกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง

2.6 การปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านปฏิบัติในประเด็นเป็นผู้ดูแลกลุ่มเกษตรกรที่กรมพัฒนาที่ดินจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้านด้านการพัฒนาที่ดิน การใช้สารอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร ด้านการให้คำปรึกษา หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 82.23 ให้ปรึกษาเกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ และเกี่ยวกับการผลิตน้ำหมักสูตรต่างๆ

2.7 การปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านประเด็นเป็นแกนนำเครือข่ายหมอดินอาสาในระดับที่รับผิดชอบ หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 74.62 ปฏิบัติงานด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ เป็นผู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างหมอดินอาสาด้วยกัน รองลงมา ร้อยละ 44.16 การเป็นตัวแทน คือ เป็นตัวแทนของหมอดินอาสาเพื่อสะท้อนถึงปัญหาของการทำงานของหมอดินอาสาในแต่ละพื้นที่ให้แก่สถานพัฒนาที่ดิน

2.8 การปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านประเด็นรายงานผลการปฏิบัติงานในส่วนที่ได้รับมอบหมายให้สถานีพัฒนาที่ดินทราบ หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 61.93 ปฏิบัติงานด้านมีการจัดทำรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรส่งให้เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน รองลงมา ร้อยละ 29.44 คือ ด้านการรายงานทางโทรศัพท์ให้เจ้าหน้าที่ได้ทราบ

จากการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในประเด็นต่างๆ นำมาพิจารณาในระดับการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน พบว่า หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 40.10 มีการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินในระดับมากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 31.47 มีการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินในระดับมาก และร้อยละ 8.63 มีการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินในระดับน้อย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

3. ความต้องการได้รับการส่งเสริมงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

3.1 ความต้องการได้รับทางด้านเนื้อหาความรู้ในการส่งเสริมงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน พบว่าหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านมีความต้องการทางด้านเนื้อหาความรู้ในการส่งเสริมงานด้านการพัฒนาที่ดินระดับมาก คือ กล้วยแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ (ภาพที่ 1)

3.2 ความต้องการได้รับทางด้านวิธีการในการส่งเสริมงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน พบว่าหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล ระดับมาก คือ การเยี่ยมไร่ นาและบ้านของหมอดิน ด้านวิธีการส่งเสริมโดยกลุ่มบุคคล คือ การศึกษาดูงานนอกสถานที่ และด้านวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน คือ เอกสารหรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ (ภาพที่ 2)

3.3 ความต้องการได้รับทางด้านปัจจัยการผลิตในการส่งเสริมงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน พบว่าหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านมีความต้องการระดับมาก ด้านการปรับปรุงบำรุงดิน คือ สารปรับสภาพดิน (โดโลไมท์) ด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ คือ แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน และด้านการผลิตปุ๋ยหมัก และน้ำหมักชีวภาพ คือ กากน้ำตาล (ภาพที่ 3)

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัด บึงกาฬ

พบว่า หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 78.17 มีปัญหาในการปฏิบัติงานการส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินอยู่ในระดับน้อย ในด้านปัจจัยการผลิตมีไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร และภาพรวมหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มปัจจัยผลิตทางการเกษตร ได้แก่ แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน และ กากน้ำตาล

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละการปฏิบัติงานประเด็นเป็นผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนภารกิจของกรมพัฒนาที่ดินในพื้นที่ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

กิจกรรมที่ดำเนินการ	ปฏิบัติ		ลำดับ
	จำนวน	ร้อยละ	
1. การเป็นผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนภารกิจของกรมพัฒนาที่ดินในพื้นที่			
1.1 ส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้เกิดเป็นรูปธรรม สามารถนำไปถ่ายทอด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับเกษตรกร	195	98.98	3
1.2 ให้บริการข้อมูลด้านต่างๆ อย่างถูกต้องและทันสมัยเพื่อให้เหมาะสมกับศักยภาพของดิน	195	98.98	3
1.3 อนุรักษ์ดินและน้ำ การฟื้นฟูปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และสามารถใช้อย่างยั่งยืน	197	100.00	1
1.4 พัฒนาองค์กรเพื่อให้เป็นองค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน	196	99.49	2

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8
The 8th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กิจกรรมที่ดำเนินการ	ปฏิบัติ		ลำดับ
	จำนวน	ร้อยละ	
2. การเป็นผู้ประสานงานระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินและหมอดินอาสาในระดับที่เกี่ยวข้อง			
2.1 การประสานงานกับเกษตรกร			
2.1.1 นัดหมายเกษตรกรในพื้นที่ให้แก่เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน	110	55.84	6
2.1.2 นำเอกสารเผยแพร่ของกรมพัฒนาที่ดินแจกให้ เกษตรกรทั่วไป	113	57.36	5
2.2 การประสานงานกับหมอดินอาสา			
2.2.1 แจกข้อมูลข่าวสาร	149	75.63	3
2.2.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์กับหมอดินด้วยกันเอง	153	77.66	2
2.3 การประสานงานกับเจ้าหน้าที่			
2.3.1 รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่	166	84.26	1
2.3.2 นัดหมายเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินมาให้ความรู้แก่เกษตรกรในหมู่บ้านของตนเอง	136	69.04	4
3. การเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาที่ดินตามที่ได้รับมอบหมายจากสถานีพัฒนาที่ดิน			
3.1 กิจกรรมฝึกอบรม			
3.1.2 เข้าร่วมฝึกอบรม หลักสูตร “การพัฒนาหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน”	194	98.48	1
3.1.3 เข้าร่วมฝึกอบรมตามหลักสูตรต่างๆที่สถานีพัฒนาที่ดินจัดขึ้น	194	98.48	1
3.2 กิจกรรมสาธิตและจัดทำศูนย์เรียนรู้			
3.2.1 จัดทำแปลงสาธิตการใช้ผลิตภัณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดิน	76	38.58	3
3.2.2 จัดทำศูนย์เรียนรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน	74	37.56	4
3.3 กิจกรรมรณรงค์			
3.3.1 ร่วมกิจกรรมรณรงค์ที่ทางสถานีพัฒนาที่ดินจัดขึ้น	183	92.89	2

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8
The 8th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กิจกรรมที่ดำเนินการ	ปฏิบัติ		ลำดับ
	จำนวน	ร้อยละ	
4. การเป็นผู้รับหรือแจ้งข่าวสารข้อมูลด้านการพัฒนาที่ดินให้แก่เกษตรกรในเขตรับผิดชอบตลอดจนรับฟังปัญหา			
4.1 ด้านการประชาสัมพันธ์			
4.1.1 ประชาสัมพันธ์โครงการแหล่งน้ำในไร่นา นอกเขตชลประทาน	96	48.73	5
4.1.2 ประชาสัมพันธ์ช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สามารถขอรับปัจจัยทางด้านการปรับปรุงบำรุงดิน	98	49.75	5
4.2 ด้านการชี้แจง			
4.2.1 ชี้แจงวิธีการเก็บตัวอย่างดินที่ถูกต้อง	145	73.60	1
4.2.2 ชี้แจงข้อมูลโครงการแหล่งน้ำในไร่นา นอกเขตชลประทาน	144	73.10	2
4.2.3 ชี้แจงวิธีการใช้ผลิตภัณฑ์ พด.	145	73.60	1
4.2.4 ชี้แจงการใช้พืชปุ๋ยสด	145	73.60	1
4.2.5 ชี้แจงการใช้สารปรับปรุงสภาพดิน (โดโลไมท์)	143	72.59	3
4.3 ด้านการรับฟังปัญหา			
4.3.1 รับฟังปัญหาเรื่องดินของเกษตรกรในพื้นที่แล้วแจ้งให้เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินทราบ	99	50.25	4
4.3.2 รับฟังความต้องการปัจจัยการผลิตทางการพัฒนาที่ดินของเกษตรกรในพื้นที่แล้วแจ้งให้เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินทราบ	99	50.25	4
5. การเป็นผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนภารกิจของกรมพัฒนาที่ดินในการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ และเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกรในเขตรับผิดชอบ			
5.1 การสาธิต			
5.1.1 สาธิตการทำปุ๋ยหมักให้แก่เกษตรกรภายในกลุ่ม	162	82.23	2
5.1.2 สาธิตใช้สารอินทรีย์ เช่น น้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยหมัก	163	82.74	1
5.2 การให้คำแนะนำ			
5.2.1 ให้คำแนะนำการใช้สารอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	162	82.23	2
5.2.2 แนะนำวิธีการบริหารจัดการกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง	146	74.11	3

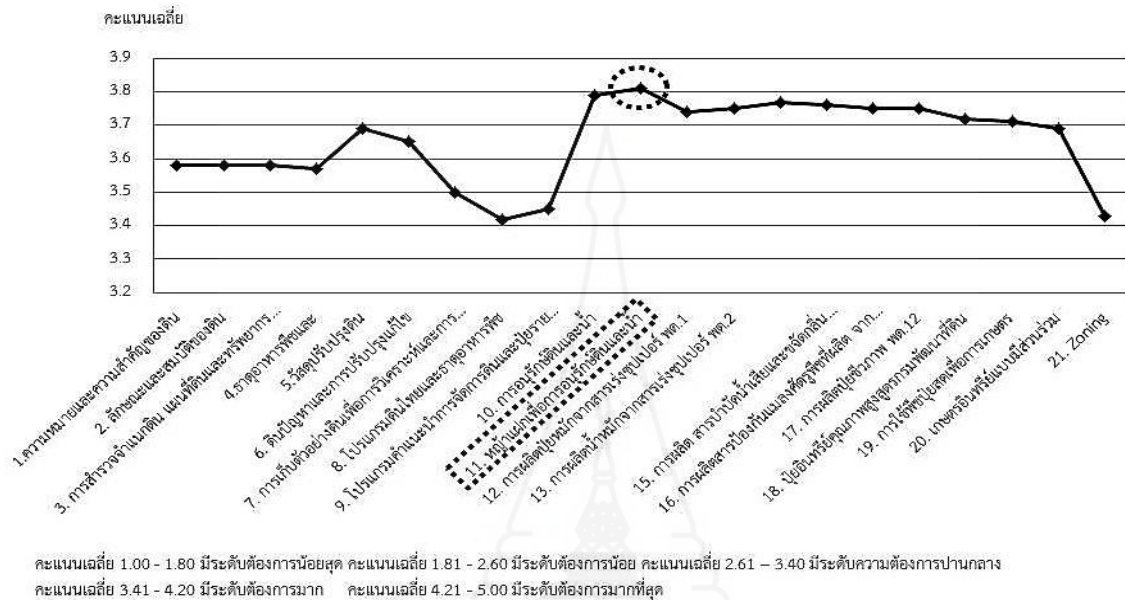
การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8
The 8th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 (ต่อ)

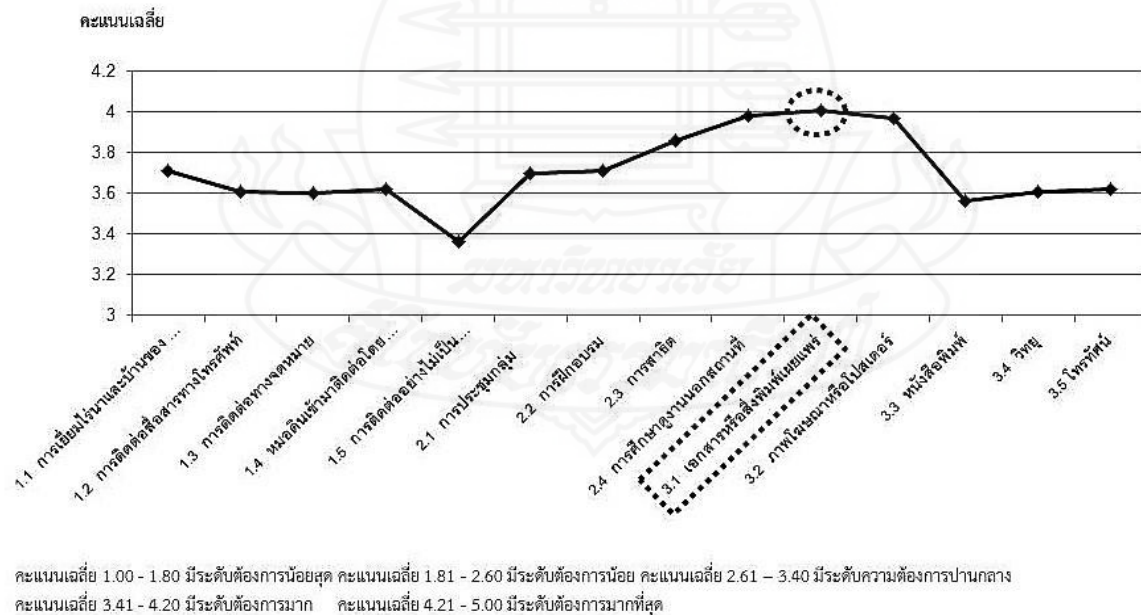
กิจกรรมที่ดำเนินการ	ปฏิบัติ		ลำดับ
	จำนวน	ร้อยละ	
6. ประเด็นเป็นผู้ดูแลกลุ่มเกษตรกรที่กรมพัฒนาที่ดินจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้านด้าน การพัฒนาที่ดิน การใช้สารอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร			
6.1 การให้คำปรึกษา			
6.1.1 ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ	162	82.23	1
6.1.2 ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการผลิตน้ำหมักสูตรต่างๆ	162	82.23	1
7. เป็นแกนนำเครือข่ายหมอดินอาสาในระดับที่รับผิดชอบ			
7.1 การเป็นตัวแทน			
7.1.1 เป็นตัวแทนของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในการประสานงานกับ หน่วยงานต่างๆ	86	43.65	3
7.1.2 เป็นตัวแทนของหมอดินอาสา เพื่อสะท้อนถึงปัญหาของการทำงาน ของหมอดินอาสาในแต่ละพื้นที่ให้แก่สถานีพัฒนาที่ดิน	87	44.16	2
7.2 การจัดกระบวนการเรียน			
7.2.1 เป็นผู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างหมอดินอาสาด้วยกัน	147	74.62	1
8. การรายงานผลการปฏิบัติงานในส่วนที่ได้รับมอบหมายให้สถานีพัฒนาที่ดิน ทราบ			
8.1 การให้คำปรึกษา			
8.1.1 ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ	162	82.23	1
8.1.2 ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการผลิตน้ำหมักสูตรต่างๆ	162	82.23	1
8.2 การให้คำปรึกษา			
8.2.1 ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ	162	82.23	1
8.2.2 ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการผลิตน้ำหมักสูตรต่างๆ	162	82.23	1

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8
The 8th STOU National Research Conference

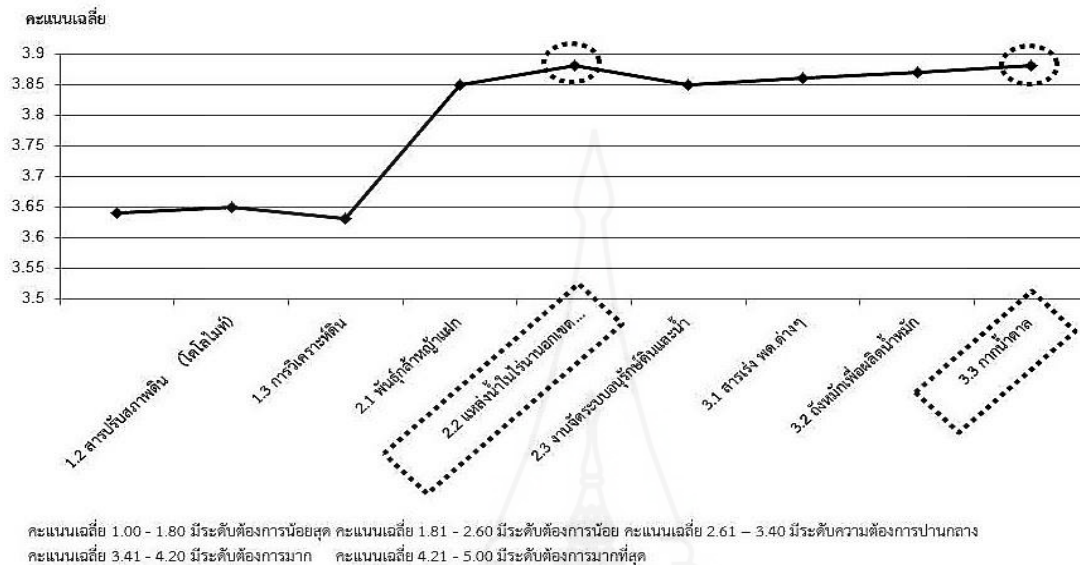
ภาพที่ 1 ความต้องการได้รับทางด้านเนื้อหาความรู้ในการส่งเสริมงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

ภาพที่ 2 ความต้องการได้รับทางด้านวิธีการในการส่งเสริมงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8
The 8th STOU National Research Conference

ภาพที่ 3 ความต้องการได้รับทางด้านปัจจัยการผลิตในการส่งเสริมงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดบึงกาฬ

จากการวิจัยพบว่าหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 40.10 มีการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านได้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินจากการเข้าร่วมฝึกอบรม หลักสูตร “การพัฒนาหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน” และหลักสูตรต่างๆ ที่สถานีฯ จัดขึ้น เป็นประจำทุกปี ซึ่งส่งผลให้มีการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินในระดับมาก ซึ่งการศึกษาวิจัยสอดคล้องกับ วรานิ (2560) ทำการศึกษาการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครตรวจบ้าน: กรณีศึกษา ตำบลบ้านค้อ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า อาสาสมัครตรวจบ้านในเขตพื้นที่ตำบลบ้านค้อ มีศักยภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้มีการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตรวจบ้านอย่างต่อเนื่อง ด้วยการฝึกอบรมทบทวนหลักสูตรอาสาสมัคร ตรวจบ้านทั้งทางด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ อยู่เป็นระยะๆ และการศึกษาของ มณฑิรา (2554) พบว่าหมอดินอาสาที่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน โดยภาพรวมในระดับมาก ได้แก่ ด้านประโยชน์จากการไถกลบตอซัง พืชตระกูลถั่วที่นิยมใช้เป็นพืชปุ๋ยสด ประโยชน์ของการปลูกพืชคลุมดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ และผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ พด.

2. ความต้องการในการส่งเสริมงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

จากการวิจัยพบว่าความต้องการในการส่งเสริมงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านทั้ง 3 ด้าน คือ 1.) ความต้องการด้านเนื้อหาความรู้ พบว่า มีความต้องการระดับมากในประเด็นหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งนี้เนื่องจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำน้อย จึงมีความต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศรา หมั่นหัสต์ (2561) ที่พบว่าหมอดินอาสาประจำตำบลมี

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ความต้องการเนื้อหาของสื่อระดับมาก ในหัวข้อการอนุรักษ์ดินและน้ำทั้ง 5 ประเด็น ได้แก่ โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน มาตรการการอนุรักษ์ดินและน้ำแบบวิถีพืช การป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน หยูกาแฟกับงานอนุรักษ์ดินและน้ำ และมาตรการการอนุรักษ์ดินและน้ำแบบวิถีกล 2.) ความต้องการด้านวิธีการในการส่งเสริม พบว่าวิธีการส่งเสริมแบบมวลชนหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านมีความต้องการระดับมาก คือ เอกสารหรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ หรือให้คำแนะนำ คำปรึกษาให้กับเกษตรกรด้านการพัฒนาที่ดินเป็นประจำ จึงต้องการเอกสารเผยแพร่เพื่อความสะดวกในการบรรยาย และเพื่อเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศรา หมั่นหัสต์ (2561) พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบลใช้แผ่นพับ และเอกสารแนะนำ ร้อยละ 92.7 ในการถ่ายทอดเทคโนโลยี 3.) ความต้องการทางด้านปัจจัยการผลิต พบว่า หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านมีความต้องการด้านการผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพในระดับมาก คือ กากน้ำตาล และด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ คือ แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ทั้งนี้เนื่องจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน และเกษตรกรเห็นความสำคัญ และประโยชน์ของแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ซึ่ง กรมพัฒนาที่ดิน (2559) ได้ติดตามการใช้ประโยชน์ของแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานพบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 98.0 สามารถกักเก็บน้ำในฤดูฝนไว้ได้ และนำมาใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ทำการประมง ทำให้มีรายได้เพิ่มเติมเป็น ร้อยละ 47.9

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

ระดับปัญหาของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน พบว่า หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 78.17 มีปัญหาระดับน้อย และเมื่อพิจารณาในรายประเด็น พบว่า ร้อยละ 27.92 มีปัญหามากที่สุด ด้านปัจจัยการผลิตมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งผลการทดลองนี้สอดคล้องกับ ทศนีย์ บุญเคล้า (2552) พบว่าหมอดินมีปัญหามากเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ พด.1 และ พด.7 ของกรมพัฒนาที่ดินไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรและหมอดินอาสา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ควรมีการรายงานผลการปฏิบัติงานทางโทรศัพท์ให้เจ้าหน้าที่ทราบในส่วนที่ได้รับมอบหมายทันที ซึ่งเป็นวิธีที่สะดวกและรวดเร็ว ถ้าเกิดการปฏิบัติงานมีปัญหา เจ้าหน้าที่จะได้ทราบและแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง เพื่อประโยชน์ของหมู่บ้านและของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านเอง

1.2 เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินบึงกาฬ ควรถามถึงปัญหาที่หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านไม่รายงานผลทางโทรศัพท์ทราบ และควรมีการสร้างแรงจูงใจ หรือมีรางวัลเป็นการตอบแทน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้หมอดินอาสาปฏิบัติงานด้านการรายงานผลทางโทรศัพท์มากยิ่งขึ้น

1.3 เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินบึงกาฬ ควรสำรวจพื้นที่ และแนะนำหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านให้ทำแปลงสาธิตด้านการพัฒนาที่ดินที่เหมาะสมกับพื้นที่ของหมอดิน และในการคัดเลือกพื้นที่ทำแปลงสาธิตครั้งต่อไป ควรมีการสำรวจพื้นที่ก่อน และร่วมวางแผน ออกแบบแปลงสาธิต โดยดูความพร้อมของหมอดินประกอบด้วย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

1.4 สถานีพัฒนาที่ดินบึงกาฬ ควรรักษาระดับ หรือเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดบึงกาฬให้มากยิ่งขึ้น โดยสนับสนุนความต้องการของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในด้านต่างๆ ดังนี้

- ด้านเนื้อหาความรู้ในการส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน คือ ฐานแม่เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ การอนุรักษ์ดินและน้ำ การผลิตจุลินทรีย์ควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืชโดยใช้สารเร่งซูปเปอร์ พด.3 การผลิต สารบำบัดน้ำเสียและขจัดกลิ่นเหม็นจากสารเร่งซูปเปอร์ พด.6 การผลิตน้ำหมักจากสารเร่งซูปเปอร์ พด.2 การผลิตสารป้องกันแมลงศัตรูพืชที่ผลิตจากสารเร่งซูปเปอร์ พด.7 การผลิตปุ๋ยชีวภาพ พด.12 การผลิตปุ๋ยหมักจากสารเร่งซูปเปอร์ พด.1 ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูงสูตรกรมพัฒนาที่ดิน การใช้พืชปุ๋ยสดเพื่อการเกษตร และเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม

- ด้านวิธีการในการส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน คือ เอกสารหรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ การศึกษาดูงานนอกสถานที่ ภาพโฆษณาหรือโปสเตอร์ การสาธิต การฝึกอบรม การประชุมกลุ่ม การเยี่ยมไร่นาและบ้านของหมอดิน

- ด้านปัจจัยการผลิตในการส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน คือ แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน งานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ พันธุ์กล้าหญ้าแฝก กากน้ำตาล ถังหมักเพื่อผลิตน้ำหมัก สารเร่ง พด.ต่างๆ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเพิ่มเติมในพื้นที่อื่น ซึ่งเป็นเกษตรกรในพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ให้ดียิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานบทบาทหน้าที่ของหมอดินอาสาในด้านต่างๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

เอกสารอ้างอิง

กองแผนงาน กรมพัฒนาที่ดิน.(2559). ยุทธศาสตร์กรมพัฒนาที่ดินในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร. กรมพัฒนาที่ดิน.

กรมพัฒนาที่ดิน. (2558). สถานภาพทรัพยากรดินและที่ดินของประเทศไทย. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

ทศนีย์ บุญเคล้า (2552). ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทหน้าที่ของหมอดินอาสาประจำตำบลในจังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี

นริศรา หมั่นหัส. (2561). ความต้องการสื่อของหมอดินอาสาประจำตำบลในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินในจังหวัดขอนแก่น. งานประชุมวิชาการเกษตร ครั้งที่ 19 ประจำปี 2561, 46(ฉบับพิเศษ 1), 147.

พัชรี แสนจันทร์ กาญจน คำบุทา ศุภชัย หอมพินนา และพฤษภา หล้าวงษา. (2559). ปริมาณมวลชีวภาพจุลินทรีย์คาร์บอนบริเวณรากข้าวในดินนาที่มีเนื้อดินต่างกันที่ได้รับถ่านชีวภาพและฟางข้าว. แก่นเกษตร, 44(ฉบับพิเศษ 1), 252-258.

พิพัฒน์ เพชรรัตน์. (2559). การศึกษาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครปศุสัตว์ในจังหวัดสิงห์บุรี. สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสุพรรณบุรี. สุพรรณบุรี

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8
The 8th STOU National Research Conference

- มณฑิรา พฤกษ์กลามาศ. (2554). ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาในจังหวัดสมุทรสาคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วรานี ศรีวงษ์ชัย. (2560). การปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจบ้าน: กรณีศึกษา ตำบลบ้านค้อ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(1), 1837-1850.
- วุฒิ ศรีวิชัย ดวงสมร ตูลาพิทักษ์ พฤกษา หล้าวงษา และพัชรี แสนจันทร์. (2561). ตำแหน่งของอินทรีย์คาร์บอนและคาร์บอนที่เสถียรในดินนาที่มีเนื้อดินต่างกัน. *แก่นเกษตร*, 46(3), 483-488.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2556). สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้มปี 2556. สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- Cronbach, L.J. (1951). *Coefficient alpha and the internal structure of tests*. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.
- Likert, R. (1932). *A Technique for the Measurement of Attitudes*. New York University, New York, 55p.
- Puttaso, A., P. Vityakon, F. Rasche, P. Saenjan, V. Treloges, and G. Cadisch. 2013. *Does Organic Residue Quality Influence Carbon Retention in a Tropical Sandy Soil*. *Soil Science Society of America Journal*. 77: 1001-1011.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd ed. Harper and Row, New York.